127 flint finds were discovered during the excavation. About 15% of all of these finds have been burnt or cracked from heat. The flint finds were manufactured from good quality grey flint. The bulk of the flint inventory consisted of various-sized flakes and spalls (about 84.3%, 107 specimens), while blade and blade pieces comprised only about 8.7% (11 specimens). No cores were discovered, only the remains of a bipolar core, which was later rejuvenated through redirection. 1 tanged point, 4 end scrapers (Fig. 2), 2 burins, and 1 special purpose artefact were discovered. The flint finds date to the Final Palaeolithic and were ascribed to the Swiderian culture.

22 sherds of household pottery were found. The absolute majority of them are small. All were from hand thrown pottery (blackware predominating). Vessel wall thickness fluctuated within 0.6–1.3 cm. Only one sherd from a glazed vessel (the interior having a greenish brown glaze) was found. The hand thrown household pottery dates to the 19th – mid-20th century and was ascribed to the Skaruliai town horizon.

Gytis Piličiauskas,
Giedrė Piličiauskienė

Tyrimai Šventojoje

2012 m. buvo vykdomi archeologiniai žvalgomieji ir detalieji tyrimai Šventosios senovės gyvenvietėje (UK 1813), jos aplinkoje, Janmarienburgo senojo miesto (UK 16194) ir Elijos senovės gyvenvietės (UK 16195) vizualinės apsaugos zonose. Tyrimai vyko sklypuose, kuriuose numatomos statybos, taip pat suprojektuotų inžinerinių komunikacijų vietose (1 pav.).

Šventosios archeologinio komplekso tyrimai su pertraukomis vyksta jau beveik pusę amžiaus. 1967–1972 ir 1982–1995 m. tyrimai aprašyti R. Rimantienės monografijose (pvz., Rimantienė R., *Akmens amžiaus žvejai prie Pajūrio lagūnos*, V., 2005). 1997–1998 m. V. Juodagalvio kasinėjimų medžiaga publikuota iš dalies (Juodagalvis V., Simpson D. N., Šventoji revisited – the joint Lithuanian–Norwegian project, *Lietuvos archeologija*, t. 19, V., 2000, p. 139–151; *ATL 1998 ir 1999 metais*, V., 2000, p. 34–37). V. Juodagalvio 2002–2005 m. ir D. Brazaičio 2006–2007 m. tyrimų rezultatai dar nepaskelbti. Tik nedidelė dalis G. Piličiausko ir G. Piličiauskienės 2006–2012 m. kasinėjimų medžiagos buvo publikuota (Piličiauskas G., Mažeika J., Gaidamavičius A., Vaikutienė G., Bitinas A., Skuratovič Ž., Stančikaitė M., New archaeological, paleoenvironmental, and ^{14}C data from Šventoji Neolithic sites, NW Lithuania, *Radiocarbon*, 2012, 54(3–4), 1017–1031).

Sklypai **Šviesos g. 2C ir 2E** yra greta Šventosios 42 radimvietės, surastos 2009 m. ir tyrinėtos 2011 m. (*ATL 2009 metais*, V., 2010, p. 17–21; *ATL 2011 metais*, V., 2012, p. 31–35). Tai žvejybos vieta, kadaise buvusi lagūniniame ežere. Ji datuota III tūkst. pr. Kr. pradžia. Tokių žvejybos vietų šurfais tyrinėti negalima – kuolai ir jų sankaupos gali likti nepastebėti tarp šurfų, nes vientiso kultūrinio sluoksnio ežerinėse nuosėdose nėra. Suprojektuotų dujotiekio įvadų vietose sklype Šviesos g. 2C vietoje ištirtos dvi 11x1 m dydžio ir iki 2 m gylio perkasos. 22,52 arų dydžio sklype Šviesos g. 2E ištirtos šešios 1,2x10 m dydžio ir 1,4–3 m gylio perkasos. Ežerinėse nuosėdose nepavyko pastebėti jokių žvejybinių konstrukcijų, nebuvo rasta ir pavienių archeologinių radinių.

20 arų dydžio sklypas **Žibų g. 13** yra nutolęs apie 300 m į R nuo buvusio Šventosios lagū-

ninio ežero kranto ir artimiausių neolitinių radimviečių. Čia buvo ištirta 13 2x1 m ir 1x1 m dydžio žvalgomųjų šurfų – iš viso 22 m² plotas. Sklypo R dalyje po 30–35 cm storio suartomis durpėmis sekė Litorinos jūros transgresijos rusvas smulkus ir vidutinis smėlis. Sklypo V dalis melioruojant pievas buvo užpilta šviesiai pilka smėlinga žeme, kuri apsaugojo durpių sluoksnio padą nuo suarimo. Tarpiniame horizonte tarp jūrinės kilmės smėlio ir durpių šurfuose 11 ir 12 aptikti 2 akmens radiniai – pajūrio gargždo apvalainukai. Abu radinius galima vertinti kaip pavienius artefaktus, atneštus lagūninio ežero pakrantėje neolito laikotarpyje gyvenusių žmonių.

2012 m. liepos mėnesį buvo atlikti žvalgomieji archeologiniai tyrimai **Sergiškių ir Baltų gatvių** dalyse, kurių bendras plotas – 34 arai. Žvalgytos gatvių atkarpos yra nutolusios 100–160 m į R nuo buvusio lagūninio ežero kranto ir 100–200 m į PR nuo artimiausių žinomų radimviečių. Ištirta 17 2x1 m dydžio šurfų. Daugumoje šurfų po 20–30 cm storio durpingu suartu juodžemiu aptiktas įžemis – rusvas smėlis. Kai kur fiksuoti komunikacijų trasų suardymai. Jokių archeologinių radinių neaptikta.

Sklypas **Žibų g. 85A** yra 103 arų dydžio. Artimiausios radimvietės žinomos už 300–400 m į Š–ŠV. Vykdant žvalgomuosius tyrimus sklypo teritorija buvo tolygiai padengta 52 2x1 m dydžio šurfų tinklu. Daugelyje šurfų aptikti XX a. melioracijos griovių perkasimai. Nesuardytose vietose po 20–40 cm storio smėlingu dirvožemiu aptiktas smulkus smėlis. Šio sluoksnio kraigas daug kur buvo perplautas buvusių potvynių, su banguotais dumblingais tarpsluoksniais. Šurfe 31, arime rastas šviesaus metalo lydinio šaukštelio kotelis, šurfe 22 – žiestos glazūruotos keramikos fragmentas.

1 pav. 2012 m. tyrimų Šventojoje situacija. Kultūros paveldo teritorijos: A – Elijos senovės gyvenvietė (UK 16195); B – Janmarienburgo senasis miestas (UK 16194); C – Šventosios senovės gyvenvietė (UK 1813). Tyrinėtos vietos: 1 – Kuršių tako 22; 2 – Kopų g. 30; 3 – Pušyno g. 17; 4 – Žibų g. 85A; 5 – teritorija į PV nuo 6 radimvietės; 6 – Žibų g. 13; 7 – Jotvingių gatvė; 8 – Šviesos g. 2C; 9 – Šviesos g. 2E; 10 – Sergiškių ir Baltų gatvės.

Fig. 1. Situation plan of the 2012 investigation in Šventoji. The cultural heritage territories: A – Elija old settlement; B – Janmarienburg old town; C – Šventoji old settlement. Excavation sites: 1 – Kuršių Lane 22; 2 – Kopų St. 30; 3 – Pušyno St. 17; 4 – Žibų St. 85A; 5 – the territory to the SW of the Šventoji 6 find spot; 6 – Žibų St. 13; 7 – Jotvingių St.; 8 – Šviesos St. 2C; 9 – Šviesos St. 2E; 10 – Sergiškių and Baltų St.

Radiniai datuojami XIX–XX a. Ežerinių nuosėdų ir archeologinių radinių neaptikta.

Šventosios 6 radimvietė R. Rimantienės tyrinėta 1982–1988 m., V. Juodagalvio – 1997 m., D. Brazaičio – 2011 m. Į PV nuo radimvietės 60 arų plote išdėstyta 15 2x2 m dydžio šurfų. Visuose šurfuose užfiksuoti panašūs litologiniai sluoksniai, skyrėsi jų storiai. Paviršiuje aptiktas 20–30 cm storio suarto sapropelio sluoksnis – pilkas dirvožemis. Giliau buvo 5–30 cm storio juosvo arba rudo sapropelio su juosvais horizontaliais tarpsluoksniais sluoksnis, kurį 30–50 cm gylyje keitė rudas sapropelis. Giliau sekė sluoksniuota 20–50 cm storio storymė, sudaryta iš rusvo sapropelio ir šviesiai pilko ar balsvo smulkaus smėlio horizontalių tarpsluoksnių. Dar giliau slūgsojo pilko / chaki smėlingo aleurito arba aleuritingo–smėlingo sapropelio storymė. 1,5–1,9 m gylyje pasiektas smulkutis pilkas dumblingas ir vandeningas smėlis. Archeologinių radinių buvo aptikta šurfuose 1, 2, 3, 7, 13. Du apskaldyti pajūrio gargždo apvalainukai rasti šurfo 1 dirvožemyje. Kituose šurfuose radiniai aptikti nesuardytuose ežerinės kilmės sluoksniuose. Šurfe 2 sluoksniuoto sapropelio / smėlio sluoksnyje aptiktas pajūrio gargždo apvalainukas. Šurfe 3 70–80 cm gylyje aptikta smulki keramikos šukelė ir pajūrio gargždo apvalainuko fragmentas. Šurfe 7 90 cm gylyje aptiktas maždaug pusės metro ilgio pušinės skalos fragmentas, 10 cm giliau – akmeninis tinklo pasvaras su medžio žievės (liepos karnos?) pririšimo žymėmis. Šurfe 13 85 cm gylyje rudo sapropelio ir smėlingo šviesesnio sapropelio kontaktinėje zonoje aptikta trapi smulkiai porėtos molio masės neornamentuoto narviškos keramikos indo pakraštėlio šukė.

Jotvingių gatvėje, suprojektuotos 58 m ilgio dujotiekio trasos vietoje ištirti trys 1x1 m dydžio šurfai. Aptikti technogeninis ir jūrinis litologiniai sluoksniai, archeologinių radinių neaptikta.

128,6 arų dydžio sklypas **Pušyno g. 17** yra prie pat Šventosios senovės gyvenvietės (UK 1813) ribos ŠV kampo. Sklypo teritorija buvo tolygiai padengta 61 2x1 m dydžio šurfų tinklu. Papildoma 12 m ilgio ir 1 m pločio perkasa matuota aptiktos senvagės vietoje, siekiant kuo tiksliau užfiksuoti litostratigrafiją ir duburio kontūrus (2 pav.). Norint tiksliau nustatyti

2 pav. Bronzos amžiaus senvagės vaizdas perkasoje sklype Pušyno g. 17. G. Piličiausko nuotr.

Fig. 2. View of the Bronze Age old riverbed in the trench in the plot at Pušyno St. 17

aliuvinių nuogulų paplitimą, taip pat panaudotas georadaras – atlikti du 2D profiliai, kiekvienas 50 m ilgio.

Šurfuose 34, 29, 27, 33, 32, 41, 59, 46, 57, 52, 56, 53, taip pat ir perkasoje 1, t. y. žvalgyto sklypo ŠR dalyje, 0,4–1,6 m gylyje aptikta sluoksniuota aliuvinių nuogulų storymė, susidedanti iš durpingo sapropelio, dumblingos durpės ir dumblingo smėlio tarpsluoksnių, gausiai prisotintų smulkiomis sąnašomis, vietomis su stambiomis medžių liekanomis (3 pav.). Tai viduriniame ir vėlyvajame bronzos amžiuje buvusi Šventosios upės arba jos deltinės atšakos senvagė, aptikta dar 2008 m. žvalgant gretimą sklypą Šventosios g. 26. Visuose šurfuose senvagės vietoje rasta archeologinių radinių ir medinių konstrukcijų liekanų: vertikalių ir išvirtusių medinių kuolų, karčių, bučių vytelių, akmeninių (tinklų?) pasvarų, arklio dantų, raginis kaplys (4 pav.). Dauguma aptiktų radinių susiję su žvejyba užtveriant protakos vagą kuolais ir šakomis.

Visame žvalgytame sklype, taip pat ir po aliuvinėmis nuogulomis bronzos amžiaus senvagės vietoje, 0,2–2,1 m gylyje aptiktos ežerinės nuogulos, sapropelis. Jame pasitaikydavo plonų horizontų su smulkiomis medienos sąnašomis, apatinėje dalyje – smulkaus smėlio lęšių ir tarpsluoksnių, taip pat medžių šakų, kartais bebrų apgraužtų. Tai akmens amžiaus, vidurinio ir vėlyvojo neolito lagūninio ežero nuogulų sluoksnis. Šurfuose 14 ir 40 aptikti statmeni į jūrinį smėlį arba ežerinį dumblą sukalti mediniai kuolai – vėlyvojo neolito pradžios žvejybinių konstrukcijų liekanos. Daugybė pušų skalų fragmentų, išsibarsčiusių po visą žvalgytą sklypą, leidžia spėti, kad pagrindinis žvejybos būdas neolito laikotarpio ežere buvo susijęs su ilgų, daugiau kaip 2 m ilgio pušų skalų tvoromis, kurias prilaikydavo statmeni kuolai. Tvoros

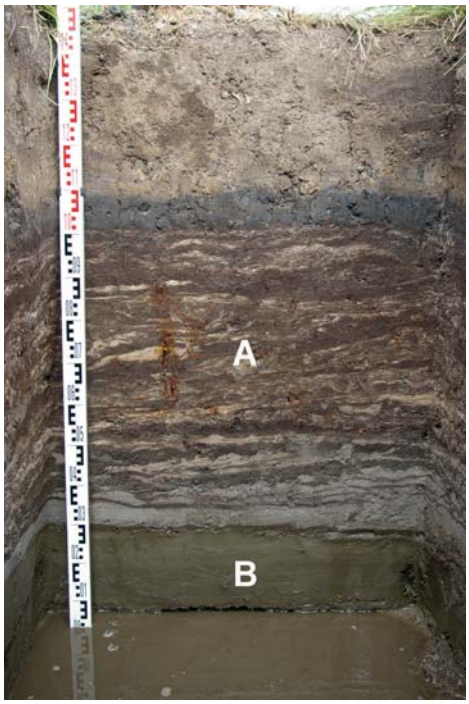

3 pav. Aliuvinių (A) ir ežerinių (B) nuogulų pavyzdys perkasoje 1 sklype Pušyno g. 17. G. Piličiausko nuotr.

Fig. 3. Examples of alluvial (A) and lacustrine (B) sediments in the trench 1 at Pušyno St. 17

0 5 cm

4 pav. Briedžio rago kaplys iš bronzos amžiaus senvagės Pušyno g. 17. G. Piličiausko nuotr.

Fig. 4. An elk antler hoe from the Bronze Age old riverbed at Pušyno St. 17

sudarydavo aptvarus su siaurais tarpais, į kuriuos įplaukusios žuvys nerasdavo išėjimo. Dar rasta medinių kuolų smailinimo skiedrų, gintaro nuoskala, lazdyno riešutų, akmeninių tinklų pasvarų, kartais su išlikusiomis pririšimų liepos karna liekanomis.

12,5 arų dydžio sklype **Kopų g. 30** buvo ištirti trys 2x1 m dydžio šurfai. Juose iki jūrinės kilmės smėlio, kurio kraigas aptiktas 1 m gylyje, jokių archeologinių radinių neaptikta.

10,27 arų dydžio sklype **Kuršių tako 22** buvo ištirti du 2x1 m dydžio šurfai. Jų stratigrafija sudėtinga, pagal kilmę apima technogeninį, eolinį, ežerinį, lagūninį, jūrinį gruntus. Glacigeninis gruntas, t. y. moreninis priemolis, niekur nepasiektas. Šurfai kasti iki gruntinio vandens, 0,5–1 m gylio. Gilesnių sluoksnių stratigrafija nustatyta gręžiant rankiniu grąžtu iki 3 m gylio. Archeologinių radinių neaptikta, tačiau žemiau gruntinio vandens lygio fiksuoti archeologinio sluoksnio paieškai perspektyvūs sluoksniai – senieji dirvožemiai ir ežerinės nuosėdos, kurių nebuvo galima patikrinti šurfuose.

Iš viso 2012 m. Šventojoje perkasomis ir šurfais ištirtas bendras 327 m² dydžio plotas, atlikti 2 po 50 m ilgio GPR profiliai, šurfų dugnuose daryti gręžiniai. Vidurinio neolito archeologinis sluoksnis aptiktas į PV nuo Šventosios 6 radimvietės, vėlyvojo neolito pradžios žvejybinės konstrukcijos – į V nuo 41A radimvietės. 41B radimvietėje tiksliai lokalizuota vidurinio ir vėlyvojo bronzos amžiaus deltinės protakos atšaka. Užfiksuoti 52 archeologiniai radiniai, datuojami 3200–2500 m. pr. Kr. ir 1200–600 m. pr. Kr. 2013 m. Šventosios archeologinio komplekso tyrimai turėtų būti perkelti į sistemingą lygmenį Lietuvos mokslo tarybos finansuojamo projekto „Lietuvos pajūrio neolitizacija“ rėmuose (2013–2015 m., vadovas G. Piličiauskas).

The investigation at Šventoji

In 2012 a field survey and excavation was conducted at Šventoji old settlement, in its vicinity, and in the visual protection zones of Janmarienburg old city and Elija old settlement (Fig. 1). The investigations were conducted in plots, where construction work is planned as well as at planned utility line sites. A total of 327 m² was excavated in trenches and test pits, two 50 m long GPR profiles were made, and boreholes were drilled in the test pit bottoms. A Middle Neolithic archaeological layer was discovered to the SW of the Šventoji 6 find spot and early Late Neolithic fishing constructions to the W of the 41A find spot. A Middle and Late Bronze Age delta channel branch was precisely located at the 41B find spot (Figs. 2, 3). 52 finds (Fig. 4) dating to 3200–2500 BC and 1200–600 BC were discovered.

Gytis Piličiauskas,
Monika Žemantauskaitė,
Rokas Vengalis, Jonas Šečkus

Tyrimai Kuršių nerijoje

2012 m. LII tęsė mokslinį projektą „Kuršių nerijos priešistorė: kompleksinių tyrimų metodologinis aspektas“ (akronimas – SLUOKSNIAI). Toliau buvo bandomos žvalgomųjų tyrimų strategijos ieškant naujų archeologinių vietų ties Alksnyne ir į P nuo Nidos, taip pat lokalizuojant seniau archeologų ištirtas perkasas Nidos 1 gyvenvietėje (1 pav.). Šioje gyvenvietėje atlikti ir detalieji tyrimai.

Išdegusio miško vietoje, Didžiojo kopagūbrio V papėdėje ir šlaite, ties Alksnyne paviršius žvalgytas vizualiai ir kasti iki 1 m gylio kastuvo pločio kasiniai. Alksnynės 1 radimvie-